

Wprowadzenie

Samo pojęcie „przedsiębiorczości” stanowiące tytuł kolejnego tomu „Krytyki Prawa” nie jest pojęciem jednoznacznym, jako że może ono być rozumiane co najmniej trojako; po pierwsze – jako proces tworzenia i budowania czegoś nowego, jako zorganizowany proces działań zmierzający w kierunku wykorzystania nowatorskiego pomysłu w celu generowania korzyści na rynku, po drugie – w teorii ekonomii – jako swoista forma pracy bądź jako czwarty (obok ziemi, kapitału i pracy) czynnik produkcji¹, po trzecie i to najczęściej – jako zespół cech i zachowań opisujących szczególny sposób postępowania człowieka takich jak: aktywność, dynamizm, gotowość do podejmowania ryzyka, umiejętność postrzegania szans i ich właściwego wykorzystywania². Powyższe cechy i umiejętności szczególnie właściwe są dla przedsiębiorców jako organizatorów produkcji i innowatorów, gotowych do podejmowania ryzyka, tworzenia nowych przedsiębiorstw bądź ich reorganizacji w nowy, twórczy sposób.

O możliwościach przetrwania przedsiębiorstwa na konkurencyjnym rynku oraz warunkach jego dalszego rozwoju obok tych osobistych predyspozycji i umiejętności samych przedsiębiorców decyduje cały szereg istotnych czynników natury zewnętrznej, w tym zwłaszcza – szeroko rozumiane otoczenie ekonomiczne, a także prawno-instytucjonalne, w jakim przychodzi działać przedsiębiorcy.

Istotnymi elementami tegoż prawno-instytucjonalnego otoczenia są regulacje, zwłaszcza z zakresu prawa administracyjnego, gospodarczego, finansowego, podatkowego, prawa pracy, prawa spółek oraz prawa konkurencji, a także sądownictwa gospodarczego.

---

¹ Zob. A. Janowski, *Słownik ekonomiczny*, Kraków 1998.

² Zob. *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, Warszawa 1997.

Na szczególne znaczenie wpływu przyjętych rozwiązań w tychże obszarach prawno- instytucjonalnego otoczenia wyraźnie wskazują wyniki wieloletnich badań ankietowych wśród samych przedsiębiorców prowadzone zarówno przez Ministerstwo Gospodarki, Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, jak też Polską Konfederację Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”, identyfikujące główne uwarunkowania i bariery rozwoju polskich przedsiębiorstw. We wszystkich prawie obszarach tego otoczenia liczba opinii negatywnych zgłoszonych przez ankietowanych zdecydowanie przeważa nad pozytywnymi; co więcej – przedsiębiorcy bardzo rzadko wskazują na korzystne zmiany zachodzące w regulacjach. Jedynym obszarem, który zyskał w I półroczu 2012 r. przewagę opinii pozytywnych były zmienne przepisy dotyczące zakładania, rejestrowania i zamykania firm³.

Za najistotniejszą barierę rozwoju przedsiębiorczości uznało ponad 60% ankietowanych przedsiębiorców jakoś prawa podatkowego. Przedmiotem szczególnie ostrej krytyki jest niestabilność jego przepisów, a także brak ochrony interesów przedsiębiorców w toku prowadzenia działalności wyrażający się wprowadzaniem zbyt krótkich terminów *vacatio legis*, nie zapewniających możliwości odpowiedniego przygotowania się do zmian regulacji i niezbędnej weryfikacji wcześniejszych planów gospodarczych, a zwłaszcza zamierzeń inwestycyjnych. Również negatywnie oceniają przedsiębiorcy regulacje z zakresu sądownictwa gospodarczego, jak też przepisy i procedury dotyczące rozliczeń z kontrahentami. Najgorszy w historii wynik badań dotyczył też oceny przepisów z zakresu prawa pracy, a także przepisów i procedury kontroli gospodarczej.

Od wielu już lat można odnaleźć równie krytyczne oceny prawno-instytucjonalnego otoczenia działalności przedsiębiorców w licznych publikacjach naukowych.

Potrzeba kontynuowania i pogłębienia badań w zakresie prawnych uwarunkowań i ograniczeń w prowadzeniu i rozwoju działalności gospodarczej polskich przedsiębiorców jest szczególnie uzasadniona, zważywszy na specyficzną ich strukturę. Dominujący, wręcz przytłaczający jest udział małych i średnich przedsiębiorstw wyrażający się ich 99,8% udziałem w ogólnej liczbie przedsiębiorstw, jak też 47,6% udziałem w tworzeniu

---

³ Zob. Raport Ministerstwa Gospodarki: „Trendy rozwojowe sektora MŚP w ocenie przedsiębiorców w I połowie 2012”, Warszawa 2012, Departament Strategii i Analiz.

PKB oraz 68,2% udziałem w zatrudnieniu⁴. Przedsiębiorstwa te w większości niedysponujące wystarczającym zasobem własnych środków finansowych i pozbawione możliwości łatwego i taniego dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania wymagają, zwłaszcza w warunkach odczuwalnego spowolnienia gospodarczego, wprowadzenia – wzorem innych państw UE – nowych instrumentów wsparcia finansowego, w tym również zmian w ich regulacjach prawnych.

Głównym celem opracowań zamieszczonych w prezentowanym tomie jest analiza i ocena wybranych elementów szeroko rozumianego prawnoinstytucjonalnego otoczenia, w jakim działają polscy przedsiębiorcy, zarówno stymulujących, jak i ograniczających ich aktywność gospodarczą i możliwości dalszego rozwoju.

Tom ten zawiera 34 opracowania, które poświęcone zostały trzem głównym nurtom tematycznym.

Przedmiotem zainteresowania 5 pierwszych opracowań (autorstwa J. Barcza, J. Chmielewskiego, R. Funty, T. Nieboraka oraz A. Zbyrowskiego) stanowiących swego rodzaju szerokie, merytoryczne wprowadzenie do następnych prac są prawne regulacje UE mające na celu zapewnienie państwom członkowskim swobody działalności gospodarczej jak też przepływów kapitału na wspólnym rynku unijnym.

Drugą, najbardziej liczną grupę prac stanowią 24 opracowania poświęcone analizie i ocenie wybranych, aktualnych regulacji z zakresu krajowego prawa podatkowego i prawa finansowego zarówno stymulujących jak i ograniczających działalność gospodarczą oraz możliwości rozwoju przedsiębiorstw. Tę wyraźną dominację problematyki podatkowej można uzasadnić i usprawiedliwić nie tylko szczególnym znaczeniem tychże regulacji dla funkcjonowania przedsiębiorstw, ale i też uznania ich przez samych przedsiębiorców za największe bariery w prowadzeniu działalności gospodarczej. Warto przy tym zwrócić uwagę na trzy opracowania: poświęcone systemowi opodatkowania dochodów przedsiębiorstw w Republice Czeskiej (autorstwa M. Radvana) oraz dwa następne prezentujące konstrukcję i funkcję daniny obywatelskiej w starożytnym Rzymie (autorstwa A. Pikulskiej-Radomskiej) oraz rodzaje operacji realizowanych przez bankierów rzymskich (autorstwa P. Niczyporka).

---

⁴ Zob. P. Zadura-Lichota, *Małe i średnie przedsiębiorstwa a dobre zarządzanie*. Raport o stanie MSP w Polsce. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2012.

Trzecią, kolejną grupę opracowań stanowią prace analizujące wybrane regulacje z pozostałych różnych dziedzin prawa, w tym zwłaszcza prawa gospodarczego, prawa spółek, prawa konkurencji, prawa ochrony środowiska, prawa własności przemysłowej oraz prawa egzekucyjnego, kształtujących warunki prowadzenia działalności gospodarczej jak też możliwości dalszego rozwoju przedsiębiorstw. Za wartościowe uzupełnienie i wzbogacenie merytorycznej treści tej części prac uznać należy wieńczące cały prezentowany tom końcowe opracowanie (autorstwa dwóch litewskich profesorów socjologii P. Žukauskasa, J. Vreinhardt) poświęcone zjawisku mobbingu i jego destrukcyjnemu wpływowi na stosunki międzyludzkie w organizacjach i przedsiębiorstwach oraz na osiągnięte wyniki gospodarcze i finansowe.

Autorami poszczególnych opracowań w tomie są zarówno pracownicy naukowcy reprezentujący różne krajowe ośrodki uniwersyteckie, a także trzy zagraniczne ośrodki naukowe, sędziowie sądów administracyjnych, jak też pracownicy organów administracji skarbowej. Znaczący jest też udział autorski doktorantów przygotowujących rozprawy doktorskie w Akademii Leona Koźmińskiego. Taki skład zespołu autorskiego, prezentujący wyniki swoich badań o bardzo różnym stopniu zaawansowania, jak też dojrzałości badawczej, zróżnicowanego dorobku naukowego, nie mógł – rzecz oczywista – zapewnić jednakowego poziomu wywodów jak też wartości sformułowanych ocen. Podobnie jak we wszystkich dotychczasowych przypadkach przygotowywania kolejnych tomów nie było – tak i obecnie nie jest – zadaniem redaktora naukowego ujednoczenie podejść ani tym bardziej poglądów poszczególnych Autorów, zgodnie zresztą z nazwą serii „Krytyka Prawa” oraz jej podtytułem: „Niezależne studia nad prawem”.

Alicja Pomorska